

Міністерство освіти і науки України
Інститут спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України

**ПРОГРАМА З КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ РОБОТИ
ДЛЯ 5-10 КЛАСІВ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ДЛЯ
ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ**

**СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВЕ ОРІЄНТУВАННЯ
5-10 КЛАСИ**

Автори: Остапенко Лариса Іванівна, вчитель-дефектолог вищої кваліфікаційної категорії, «старший вчитель», директор НРЦ №17 м. Києва;

Тарновська Людмила Іванівна, вчитель-дефектолог вищої кваліфікаційної категорії, «старший вчитель» НРЦ №17 м. Києва;

Укладач: Чеботарьова Олена Валентинівна, доктор педагогічних наук, завідувач відділу освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України

Київ - 2022

Пояснювальна записка

Метою навчального предмета «Соціально-побутове орієнтування» є підготовка дітей з порушеннями інтелектуального розвитку до самостійного життя (вирішення життєво необхідних побутових завдань, виконання норм і правил культурної поведінки в суспільстві, родині, формування спроможності матеріально забезпечити себе і свою сім'ю) шляхом надання їм відповідних знань, вироблення практичних умінь та навичок життєвої і соціальної компетентності.

Формування навичок *соціальної* компетентності здійснюється при знайомстві учнів з умовами користування транспортом, засобами зв'язку, установами та організаціями, оволодінні елементами правової культури, основами трудових відносин. Моделювання *особистісних* компетентностей закладені в формуванні здорового способу життя, організації та проведенні змістовного дозвілля. *Загальнотрудова* компетенції формуються при оволодінні навичками догляду за одягом, взуттям, житлом, приготування їжі, вирішення побутових проблем. Шляхом ознайомлення учнів з правилами спілкування, культурою зовнішнього вигляду, оформленням житлових приміщень забезпечуються *загальнокультурні* компетенції. Саме компетентнісний підхід до вивчення предмета «Соціально-побутове орієнтування» може забезпечити підготовку школярів до свідомого і самостійного вирішення різноманітних життєвих проблем.

Матеріал програми з соціально-побутового орієнтування для 5-10 класів розміщений за принципом ускладнення і збільшення обсягу відомостей, отриманих у початковій школі. Програма складається з основних розділів. У кожному розділі визначено зміст занять, а також перелічені основні вимоги до знань і умінь учнів. Вимоги до знань і умінь учнів, що мають низькі пізнавальні можливості, позначені зірочкою (*). У більшості розділів соціально-побутового орієнтування передбачено виконання практичних робіт, проведення екскурсій.

Основними методами навчання є розповідь, бесіда, практичні вправи, екскурсії. На заняттях необхідно використовувати різноманітні наочні засоби та моделювання життєвих ситуацій.

Зміст більшості розділів соціально-побутового орієнтування передбачає засвоєння навчального матеріалу шляхом виконання *практичних робіт*. Кожен учень повинен оволодіти основними способами догляду за одягом, приготування їжі, навчитися складати ділові папери, надавати першу медичну допомогу, прибирати житло тощо. Успішність виконання практичних завдань залежить від того, наскільки учні розуміють мету діяльності, зміст та засоби одержання результату. Тому, щоб навчити учнів усвідомлено виконувати практичне завдання, необхідно формувати у них уміння орієнтуватися в трудовій діяльності, планувати її, здійснювати в процесі роботи самоконтроль, застосовувати набуті теоретичні знання на практиці. Значна увага в процесі практичної діяльності приділяється додержанню учнями санітарно-гігієнічних норм та правил безпеки праці.

Залежно від завдань уроку і оснащення кабінету можуть використовуватися як колективні, так і індивідуальні (виконання учнем всіх операцій під керівництвом вчителя) форми організації практичних робіт.

На етапі закріплення пройденого матеріалу рекомендується проводити *моделювання реальної ситуації* (сюжетно-рольову гру). Відображаючи в грі конкретні життєві ситуації, учні використовують засвоєні ними знання і уміння. Проведення *екскурсії* з соціально-побутового орієнтування має бути чітко сплановане, визначені маршрут та транспортні засоби. Екскурсія може передувати вивченню нової теми (вступна екскурсія), в процесі такої екскурсії учні спостерігають, знайомляться з предметом наступного вивчення. Під час *поточної* екскурсії вивчений матеріал конкретизується та закріплюється. *Підсумкова* екскурсія передбачає завершення роботи над темою.

Бесіда на заняттях із соціально-побутового орієнтування є одним з основних методів навчання і застосовується у поєднанні із сюжетно-рольовими іграми, практичними роботами, записами у зошитах деяких правил, зарисовками, вправами та іншими видами робіт. Тривалість бесіди може бути різною, але вона не повинна бути єдиним методом навчання, що використовується на занятті.

На уроках соціально-побутового орієнтування потрібно використовувати знання учнів з математики, рідної мови, географії, основ здоров'я, та ін., одержаних ними під час вивчення відповідних навчальних предметів.

Значну увагу на уроках соціально-побутового орієнтування слід приділяти розвиткові усного мовлення, практичному застосуванню знань та навичок, набутих на уроках рідної мови. Під час вивчення матеріалу з розділу «Працевлаштування», доцільно здійснити закріплення навичок складання ділових паперів, з урахуванням різних життєвих ситуацій, спираючись на знання і вміння, що одержані учнями на уроках рідної мови.

Деякий матеріал з соціально-побутового орієнтування учням доцільно записувати у *спеціальний зошит*: короткі відомості, правила, рецепти, корисні поради, робити зарисовки, вклейки (готових невеликих) текстів, тощо.

Для закріплення знань і вмінь слід постійно планувати *повторення* пройденого матеріалу з інших розділів, логічно пов'язаного темою, що вивчається. Тобто повторення навчального матеріалу за темою, що вивчається, чи раніше пройденого матеріалу повинно бути елементом кожного заняття.

Вивчення кожного розділу соціально-побутового орієнтування доцільно завершувати виявленням рівня засвоєння учнями навчального матеріалу. Воно може здійснюватись у різний спосіб: тести-завдання, кінцевий результат практичної діяльності, фрагменти сюжетно-рольової гри як підсумок комунікативних здібностей учнів тощо.

Соціально-побутове орієнтування учнів повинно мати своє логічне продовження в системі *позакласної роботи*. Зв'язок вчителя з вихователем здійснюється також при спільному проведенні окремих екскурсій і деяких підсумкових практичних занять, які можна об'єднати з позакласними заходами, що дозволить закріпити засвоєне на практиці й одночасно перевірити, що і як сприйняли учні на заняттях.

Практичні та теоретичні заняття з соціально-побутового орієнтування необхідно проводити у спеціально обладнаному *приміщенні* у вигляді блоку, що включає три кімнати. Це *класна кімната* для теоретичних занять: стіл вчителя, дошка, технічні засоби навчання, столи для проведення практичних занять. Особлива увага приділяється *кімнаті, що має кухонне*

обладнання. Тут встановлюються електричні та газові плити, мийниця для миття посуду, шафи для зберігання електроприладів, кухонного устаткування, миючих засобів, холодильник, робочі столи. *Кімната-вітальня*, інтер'єр якої має бути зразком смаку і відповідати сучасним естетичним вимогам. До устаткування кабінету входить також аптечка з необхідними медичними засобами та інвентар для прибирання приміщення, збирання сміття, харчових відходів.

Для ефективного проведення уроків з соціально-побутового орієнтування потрібно мати достатню кількість обладнання та матеріалів, що забезпечить виконання практичних робіт усіма учнями з урахуванням правил безпеки і санітарно-гігієнічних норм.

Програма з соціально-побутового орієнтування складена з урахуванням вікових та психофізичних особливостей розвитку учнів спеціального закладу освіти і базується на принципах систематичності, послідовності, логічного викладення матеріалу з прогнозованим результатом.

Розподіл часу на проходження програмового матеріалу і порядок вивчення тем наведений орієнтовно. Зміст деяких тем та кількість годин, відведених на них, можуть змінюватись залежно від місцевих умов. При тематичному плануванні доцільно враховувати період року й потреби школи. При доборі матеріалів з розділу «Установи й організації» бажано передбачити ознайомлення дітей не лише з об'єктами найближчого оточення, але й з об'єктами, що знаходяться на території, де будуть проживати учні після закінчення школи.

ПРОГРАМА

№ з/п	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
П'ятий клас – 70 годин				
1	2	Вступне заняття Приміщення для соціально побутового орієнтування, правила поведінки в ньому. Дотримання правил безпеки і санітарно-гігієнічних вимог під час навчання.	Учень: має уявлення про обладнання приміщення для уроків соціально-побутового орієнтування, зміст навчання та правила безпеки	
2	8	Особиста гігієна Правила особистої гігієни (розширення знань). Послідовність виконання ранкового і вечірнього туалету. Догляд за волоссям (миття, зачіска). Миття голови (переодичність). Добір мила, шампуню залежно від стану волосся. Засоби боротьби з лупою. Причісування волосся. Добір зачіски. Гігієна зору. Освітлення приміщення. Гігієна читання. Гігієна зору під час користування телевізором, комп'ютером. <i>Практичні роботи</i> Виконання ранкового і вечірнього туалету. Причісування волосся. Читання рекомендацій на упаковках засобів догляду за волоссям.	Учень <i>має уявлення:</i> про правила особистої гігієни для збереження і зміцнення здоров'я людини; про догляд за волоссям, очима. <i>Знає:</i> послідовність виконання ранкового, вечірнього туалету; періодичність і правила миття голови; засоби боротьби з лупою й випадінням волосся <i>Уміє:</i> виконувати ранковий і вечірній туалет; причісувати волосся й вибирати зачіску; добирати мило і шампунь. *за допомогою вчителя може назвати послідовність виконання ранкового, вечірнього туалету, правила миття голови. Виконує за допомогою дорослих ранковий і вечірній туалет	Уточнення та розширення уявлень про збереження та зміцнення здоров'я шляхом засвоєння правил особистої гігієни. Формування наочно-дійового мислення шляхом встановлення послідовності дій при виконанні ранкового та вечірнього туалету; розвиток наочно-логічного мислення на основі підбору миючих засобів для волосся відповідно їх властивостей. Уточнення та збагачення словникового запасу назвою засобів особистої гігієни.
3	12	Догляд за одягом і взуттям Види одягу за призначенням. Види	Учень <i>знає:</i> види одягу, головних уборів та взуття;	Розширення обсягу пам'яті шляхом засвоєння видів одягу, головних

		<p>головних уборів. Повсякденний догляд за одягом та головними уборами. Сезонний одяг. Готування сезонного одягу до зберігання. Види взуття, їх призначення. Догляд за взуттям в залежності від матеріалів, з яких його виготовлено (сушіння, чищення, готування сезонного взуття до зберігання). Засоби догляду за взуттям.</p> <p><i>Практичні роботи</i> Чищення шкільної форми, верхнього одягу, взуття.</p>	<p>правила догляду за одягом і взуттям. <i>Має уявлення:</i> про те, що одяг потрібно утримувати в чистоті. <i>Уміє:</i> добирати одяг, головні убори і взуття по сезону; розрізняти одяг і взуття залежно від їх призначення (повсякденний, святковий, спортивний); сушити мокрий одяг; чистити верхній і легкий одяг, готувати його до зберігання; добирати крем і чистити шкіряне взуття; чистити замшеве, валяне текстильне взуття; сушити мокре взуття, готувати його до зберігання. * може назвати декілька видів одягу, взуття; частково орієнтується у сезонному одязі; з допомогою обирає засоби догляду за різними видами одягу та взуття.</p>	<p>уборів та взуття; розвиток операцій мислення на основі класифікації різноманітних предметів одягу за їх призначенням; розвиток аналітичного мислення на підставі визначення способів догляду за одягом та взуттям; розвиток уваги в процесі обстеження предметів одягу.</p> <p>Формування загальнонавчальних умінь (планування, самоконтролю) при визначенні послідовності та виконанні чистки одягу.</p> <p>Уточнення та збагачення словника лексики, що позначає назву одягу, головних уборів та взуття.</p>
4	24	<p>Культура харчування Продукти харчування (хліб, м'ясо, овочі, фрукти). Різноманітність продуктів харчування, їх значення для здоров'я людини. Біологічна цінність основних продуктів харчування. Вітаміни в основних продуктах харчування. Кухонне обладнання. Правила користування і догляду за ними. Миючі засоби догляду за посудом. Приготування їжі. Санітарно-гігієнічні вимоги до обробки продуктів. Сніданок. Приготування простих і комбінованих бутербродів, страв із яєць, салатів, вінегрету, заварювання чаю. Сервірування столу до сніданку з урахуванням різного меню. Правила</p>	<p><i>Учень має уявлення:</i> про значення продуктів харчування для здоров'я людини, про вітаміни, що містяться в основних продуктах харчування, про кухонне обладнання та необхідність догляду за ним. <i>Знає:</i> види бутербродів; різні меню сніданку; правила сервірування столу до сніданку, призначення кухонних речей і посуду; санітарно-гігієнічні вимоги до процесу приготування їжі, про безпечне використання хімічних засобів догляду за посудом. <i>Уміє:</i> різати ножом продукти для бутербродів, відварювати яйця, смажити яєчню, нарізати</p>	<p>Збагачення та уточнення уявлень про продукти харчування, їх різноманітність, кухонні речі та їх призначення.</p> <p>Удосконалення рухової сфери шляхом відпрацювання точності, злагодженості, координованості рухів.</p> <p>Формування діяльності на основі визначення послідовності приготування страв до сніданку. Розвиток вмінь орієнтуватися у часі на приготування страв (відварювання яєць, нарізання салату).</p>

		<p>поведінки за столом.</p> <p><i>Практичні роботи</i></p> <p>Приготування простих і комбінованих бутербродів, відварювання яєць, приготування яєчні, салату овочевого, вінегрету, заварювання чаю. Чищення і миття кухонних речей і посуду. Сервірування стола до сніданку.</p>	<p>варені овочі, накривати на стіл з урахуванням конкретного меню, мити і чистити кухонні речі та посуд; користуватися друкованими інструкціями до різних побутових хімічних засобів. * називає корисні продукти, частково розкриває їх значення. З допомогою вчителя складає окремі меню сніданку, виконує прості технологічні операції по приготуванню страв, добирає корисні засоби догляду за посудом.</p>	<p>Збагачення словникового запасу назвами технологічних операцій з приготування страв до сніданку, назвами кухонного обладнання.</p> <p>Виховання естетичних смаків на основі сервірування столу та оформлення блюд.</p>
5	2	<p>Родина. Сім'я</p> <p>Сім'я. Склад сім'ї учнів (імена, по-батькові, вік, місце роботи членів сім'ї) Родина. Родинні стосунки.</p>	<p><i>Учень має уявлення:</i> про поняття «сім'я», про склад сім'ї. <i>Розуміє</i> поняття «родина». <i>Знає:</i> склад своєї сім'ї, імена, по-батькові членів родини; <i>вміє</i> висловити власне ставлення до членів сім'ї * знає імена членів своєї сім'ї, називає найближчих родичів.</p>	<p>Формування уяви про стосунки в родині на основі засвоєння ролі членів сім'ї у родині; Розвиток пізнавального інтересу на основі актуалізації знань про себе як члена сім'ї та свою сім'ю. Розвиток мовлення шляхом побудови зв'язних висловлювань про власне ставлення до членів своєї сім'ї.</p>
6	6	<p>Культура поведінки</p> <p>Правильна постава як складова зовнішньої культури людини. Постава при ходьбі, у положенні сидючи і стоячи. Значення правильні постави для здоров'я людини. Форми звертання до старших і однолітків при зустрічі та прощанні. Форми звертання з проханням, запитанням до старших і однолітків. Розмова із старшими і ровесниками. Поведінка в школі, класі, бібліотеці, їдальні.</p>	<p><i>Учень знає:</i> вимоги до осанки людини, постави при ходьбі, у положенні сидючи і стоячи; правила поведінки при зустрічі та розставанні; форми звертання з проханням, запитанням. <i>Учень:</i> намагається слідкувати за своєю поставою, ходою і жестикуляцією, ввічливо та тактовно поводити себе під час розмови зі старшими та однолітками; додержується правильної постави у положенні сидючи і стоячи; * розуміє вимоги до осанки людини, постави</p>	<p>Уточнення та закріплення уявлень про необхідність дотримання правильної постави як складової зовнішньої культури та здоров'я людини. Корекція рухової сфери у виробленні правильної осанки, постави при ходьбі. Уточнення активного словника висловлюваннями, які використовуються при спілкуванні: зустрічі, розставанні, звертанні з проханням та запитанням. Розвиток уваги під час розмови зі знайомими і незнайомими людьми.</p>

			при ходьбі, у положенні сидячи і стоячи; вміє спілкуватися з однокласниками, дорослими.	Виховання моральних якостей (доброзичливості, ввічливості, тактовності) під час звертання до старших, дівчини, жінки.
7	4	<p>Догляд за житлом Види житлових приміщень у місті й селі. Призначення кімнат. Індивідуальний житловий будинок і підсобні приміщення. Види опалення житлових приміщень. Забезпечення електроенергією, водою. Поштова адреса домівки, школи-інтернату.</p> <p><i>Практичні роботи, екскурсії</i> Заповнення поштової адреси на листівках. Екскурсія по мікрорайону.</p>	<p><i>Учень знає:</i> види житлових приміщень у місті й селі та їх відмінність; поштову адресу свого будинку; види опалення.</p> <p><i>Уміє:</i> писати адресу на поштових листівках</p> <p>* розрізняє призначення житлових приміщень, називає домашню адресу; орієнтується у приміщеннях будинку (квартири).</p>	<p>Розширення уявлень про житлові приміщення, їх відмінність стосовно розташування та умов проживання. Розвиток пам'яті на основі пригадування та запису домашньої адреси. Виховання самостійності при написанні адреси на поштових листівках.</p>
8	4	<p>Транспорт Види транспорту, його призначення. Проїзд до школи (маршрут). Транспорт у місті, селі, селищі. Поведінка у транспорті. Правила дорожнього руху. Оплата проїзду.</p> <p><i>Практичні роботи, екскурсії.</i> Складання маршрутного листа руху від дому до школи.</p>	<p><i>Учень знає:</i> види транспорту; варіанти проїзду до школи різними видами транспорту; кількість часу, який витрачає на дорогу до школи (в тому числі на пересадки, пішоходний маршрут); правила пересування на велосипеді.</p> <p><i>Уміє:</i> дотримуватися правил поведінки в громадському транспорті (правила посадки, купівлі квитка, поведінки в салоні й при виході). * називає окремі види транспорту; дотримується правил поведінки у транспорті</p>	<p>Розширення та уточнення уявлень про різні види транспорту та його призначення. Розвиток мислення шляхом встановлення причинних залежностей під час вибору маршруту та видів пересування. Розвиток уміння орієнтуватися у часі на основі визначення маршруту (пішоходного, велосипедного, громадським транспортом). Збагачення активного словникового запасу назвами транспортних засобів.</p>
9	8	<p>Торгівля Види магазинів, їх призначення. Відділи магазинів, асортимент товарів. Кіоски. Ринок, розташування продукції.</p>	<p><i>Учень має уявлення:</i> про призначення підприємств торгівлі та їх види, відділи магазинів, асортимент товарів; про порядок купівлі товарів у різних</p>	<p>Розвиток мислення на основі засвоєння інформації про різні види підприємств торгівлі та їх призначення.</p>

		<p>Спеціалізовані магазини. Універмаги. Супермаркети. Місце розташування. Обслуговуючий персонал (продавці, касири, консультанти та ін.) Порядок купівлі товарів у різних магазинах (на місцевому матеріалі).</p> <p><i>Екскурсії</i> Екскурсія до магазинів, на ринок.</p>	<p>магазинах. <i>Знає:</i> види торгівлі (магазини, ринки, кіоски); основні види магазинів, їх призначення, назви; основний асортимент товарів у магазинах, на ринках; назви працівників торгівлі; * називає окремі види магазинів; з допомогою дорослого орієнтується в асортименті товарів в магазині, на ринку.</p>	<p>Розвиток мовлення на основі засвоєння нових слів-термінів стосовно видів торгівлі, асортименту товарів, назв працівників торгівлі.</p>
Шостий клас – 70 год.				
1	4	<p>Особиста гігієна Загартування організму (зарядка, обтирання, сезонний одяг, фізкультурні заняття). Догляд за руками (догляд за нігтями і шкірою рук). Косметичні засоби для догляду за руками (креми, ласьйони). Добір косметичних засобів . Догляд за ногами (догляд за нігтями і шкірою ніг). Косметичні засоби для догляду за ногами. Добір косметичних засобів (спосіб застосування, термін виготовлення)</p> <p><i>Практичні роботи</i> Миття рук, обрізання нігтів. Добір косметичних засобів для догляду за руками, ногами.</p>	<p><i>Учень знає:</i> правила загартування організму; про наявність косметичних засобів; правила догляду за руками, ногами. <i>Уміє:</i> добирати косметичні засоби для догляду за шкірою рук і ніг; визначити спосіб застосування косметичних засобів за анотацією на упаковці; перевіряти термін використання косметичних засобів; мити руки, ноги, стригти нігті. * розуміє окремі правила догляду за руками, ногами та виконує їх; за допомогою вчителя добирає косметичні засоби для догляду за шкірою рук і ніг.</p>	<p>Формування уявлення про санітарно-гігієнічну культуру людини шляхом засвоєння правил загартування організму. Формування причинно-наслідкових зв'язків в процесі визначення та підбору косметичних засобів догляду за шкірою відповідно їх властивостей та способу використання. Розвиток естетичних смаків на прикладі дотримання правил особистої гігієни. Розвиток умінь орієнтування в письмових характеристиках до косметичних засобів.</p>
2	8	<p>Догляд за одягом, білизною Дрібний ремонт одягу в домашніх умовах. Визначення місць і характеру пошкоджень. Пришивання гудзиків,</p>	<p><i>Учень знає:</i> способи виконання дрібного ремонту одягу в домашніх умовах; правила прання і прасування виробів з</p>	<p>Формування діяльності на основі виконання завдання за інструкцією та технологічною картою (аналізу, планування, здійснення</p>

		<p>вішалок, петель, гачків, ґнопок, зашивання розірваного шва. Ручні швейні голки. Розміри голок. Нитки для шиття. Підбір голок, ниток залежно від виду ремонту. Правила безпечної праці з голкою, ножицями (повторення). Прання виробів з кольорових, бавовняних, шовкових і шерстяних тканин. Способи прання. Засоби для прання. Підбір миючих засобів з урахуванням якості тканини. Прасування. Правила безпечної роботи електричною праскою.</p> <p><i>Практичні роботи</i> Пришивання ґудзиків, вішалок, петель і гачків до шкільного (домашнього) одягу, зашивання розпоротого шва. Прання дрібних виробів з бавовняних (білих, кольорових) і синтетичних тканин ручним способом. Прасування дрібних виробів з бавовняних і синтетичних тканин.</p>	<p>бавовняних і шовкових тканин; правила безпеки при роботі з колючими і ріжучими інструментами, електронагрівальними приладами і побутовими хімічними засобами. <i>Уміє:</i> визначати місце і характер пошкоджень одягу; добирати ґудзики і гачки, нитки до одягу за кольором, фактурою, призначенням; пришивати ґудзики, гачки, ґнопки, зашивати одяг по розпоротому шву; добирати миючі засоби для прання виробів з бавовняних і шовкових тканин; прати вироби з кольорових бавовняних і шовкових тканин ручним способом; прасувати ці вироби; знаходити інструкцію на упаковках миючих засобів, виконувати її; - дотримуватися безпечної праці з голкою, ножицями * частково орієнтується в правилах прання виробів з бавовняних і шовкових тканин; розуміє правила безпеки при роботі з колючими і ріжучими інструментами, електронагрівальними приладами і побутовими хімічними засобами; з допомогою вчителя виконує операції по пранню і прасуванню.</p>	<p>самоконтролю); Розвиток аналітичного сприймання в процесі обстеження та визначення виду ремонту одягу; розвиток орієнтування в способі виконання практичного завдання; Формування практичних навичок виконання дрібного ремонту одягу. формування та розвиток рухових навичок ручного прання дрібних виробів. Виховання охайності, естетичного смаку.</p>
3	16	<p>Культура харчування та технологія приготування кулінарних страв Поняття раціонального харчування. Режим харчування. Гігієна приготування їжі. Зберігання продуктів харчування і готової їжі (основні правила, посуд, побутова техніка).</p>	<p><i>Учень має уявлення:</i> про режим харчування, <i>Знає:</i> способи первинної і теплової обробки макаронних виробів, круп, молока і молочних продуктів, овочів; різні меню вечері; зберігання продуктів при наявності</p>	<p>Формування причинно-наслідкових операцій мислення при визначенні енергетичної та біологічної користі страв в процесі складання меню. Розвиток уваги та пам'яті на основі запам'ятовування послідовності приготування страв за рецептом та</p>

		<p>Правила користування газовими та електричними плитами. Приготування вечері. Страви із крупи, макаронних виробів, картоплі та інших овочів, молока й молочних продуктів. Оформлення готових страв. Сервірування стола до вечері.</p> <p><i>Практичні роботи</i> Приготування каші на воді (на молоці), відварювання вермішелі, приготування смаженої картоплі, лінивих вареників. Сервірування стола до вечері.</p>	<p>холодильника і без нього. <i>Уміє:</i> за інструкційною картою: відварювати макаронні вироби; варити кашу; відварювати картоплю і готувати пюре; готувати запіканки з овочів і сиру; оформляти готові страви; сервірувати стол до вечері з урахуванням різних меню. * частково розуміє значення режиму харчування; орієнтується у способах обробки та зберігання продуктів; з допомогою дорослих виконує окремі технологічні операції по приготуванню та оформленню страв, сервіруванню столу до вечері.</p>	<p>інструкцією вчителя. Формування діяльності на основі визначення послідовності приготування страв. Розвиток відчуття та сприймання на основі визначення готовності страв. виховання ощадливого відношення до продуктів харчування. Виховання естетичних смаків на основі сервірування столу та оформлення блюд.</p>
4	2	<p>Сім'я Сім'я. Особисті взаємини в сім'ї. Ставлення кожного члена сім'ї до свого дому, родини. Розподіл обов'язків у сім'ї. Участь дітей у веденні домашнього господарства.</p>	<p><i>Учень має уявлення:</i> про склад сім'ї, а також про розподіл господарсько-побутових обов'язків між членами сім'ї. <i>Знає:</i> склад своєї сім'ї, місце роботи й посаду батьків; власні господарсько-побутові обов'язки та обов'язки членів сім'ї * знає імена членів своєї сім'ї, родини, має уявлення про господарсько-побутові справи.</p>	<p>Формування уяви про особисті взаємини в родині та обов'язки членів сім'ї; виховання усвідомленого ставлення до членів сім'ї, до свого дому, родини, дбайливого ставлення до старших, відповідального та свідомого ставлення до виконання своїх обов'язків у родині.</p>

5	6	<p>Культура поведінки Поведінка в громадських та культурно-освітніх місцях. Поведінка в кіно, театрі, клубі, залах музею, бібліотеці та інших установах.</p> <p>Культура поведінки за столом. Користування столовими приборами, серветкою, уміння сидіти за столом та красиво вживати їжу.</p> <p><i>Практичні роботи</i> Культура поведінки за столом.</p>	<p><i>Учень знає:</i> правила поведінки у видовищних і культурно-освітніх установах; правила поведінки за столом.</p> <p><i>Уміє:</i> дотримуватися правил поводити себе у театрі, клубі, залах музею, читальному залі, бібліотеці тощо; правильно сидіти за столом, користуватися столовими приборами, серветками. * ознайомлений з правилами поведінки у громадських місцях; під контролем дотримується правил поведінки за столом.</p>	<p>Розширення уяви про видовищні та культурно-освітні установи. Закріплення навичок активного використання в усному мовленні слів вітання, звернення під час спілкування в місцях громадського користування. Відпрацювання навичок користування столовими приборами.</p>
6	8	<p>Догляд за житлом Загальні гігієнічні вимоги до житлового приміщення і заходи їх забезпечення. Основні правила організації робочого місця школяра. Щоденне прибирання квартири (сухе й вологе). Пилосос. Догляд за підлогою залежно від покриття (лак, мастика, олійна фарба, лінолеум). Засоби догляду за підлогою. Догляд за кімнатними рослинами.</p> <p><i>Практичні роботи</i> Сухе й вологе прибирання кабінету соціально-побутового орієнтування (класу, шкільної їдальні). Користування пилососом і догляд за ним. Догляд за кімнатними рослинами (поливання, зволоження листя, витирання пилу).</p>	<p><i>Учень знає:</i> гігієнічні вимоги до житлового приміщення; правила і послідовність проведення сухого й вологого прибирання, орудування пилососом; санітарно-гігієнічні вимоги і правила безпеки при роботі з побутовими електроприладами; назви окремих кімнатних рослин, їх розташування у помешканні, періодичність поливу, підкормки.</p> <p><i>Уміє:</i> виконувати сухе й вологе прибирання приміщення; чистити килими, книжкові полиці, батареї; доглядати за підлогою залежно від покриття; використовувати побутові хімічні засоби; доглядати за квітами. * ознайомлений з гігієнічними вимогами до житлового приміщення; з допомогою дорослих виконує прибирання.</p>	<p>Розвиток аналітичного сприймання шляхом обстеження і визначення ступеня забруднення житла та способів його прибирання; розвиток наочно-дійового мислення при виборі засобів догляду за підлогою. Фрмування причинно-наслідкових зв'язків в процесі визначення та засвоєння послідовності етапів прибирання (сухого й вологого), догляду за кімнатними рослинами. Фрмування елементів самостійності під час виконання подібних або аналогічних вправ з прибирання житла, догляду за рослинами.</p>
7	6	<p>Транспорт</p>	<p><i>Учень знає:</i></p>	<p>Розвиток пам'яті шляхом</p>

		<p>Основні транспортні засоби. Користування міським транспортом. Оплата проїзду на всіх видах міського транспорту (разовий, проїзний квитки). Компостування. Пільговий проїзд. Найбільш раціональні маршрути пересування в різні точки міста, селища, в найближчі населені пункти.</p> <p><i>Екскурсія</i> Екскурсія по місту міським транспортом.</p>	<p>основні наявні в місті, селі транспортні засоби; види міського транспорту; порядок придбання квитків і талонів та компостування талонів (в метро, маршрутному таксі). <i>Уміє:</i> вибирати найбільш раціональні маршрути при пересуванні по місту; купувати квитки, талони та компостувати їх. * називає окремі види міського і сільського транспорту; з допомогою дорослих обирає маршрути пересування, купує квитки, талони, компостує їх.</p>	<p>закріплення видів та відповідних назв міського транспорту. Розширення уявлень про способи користування міським громадським транспортом. Формування просторової орієнтації на основі визначення населених пунктів міста, установлення їх відстані, розробки раціонального маршруту. Ввиховання навичок культурної поведінки у громадському транспорті (оплачувати проїзд, поступатися місцем).</p>
8	6	<p>Торгівля Продовольчі та спеціалізовані продовольчі магазини. Види товарів, їх можлива вартість. Придбання товарів. Ціни. Види упаковок. Розфасовка та виміри (грами, кілограми, літри, тощо) різних видів товарів.</p> <p><i>Екскурсія</i> Екскурсія в продовольчі магазини.</p>	<p><i>Учень знає:</i> основні види продовольчих магазинів, їх відділи; види спеціалізованих магазинів; види й можливу вартість різних товарів; порядок їх придбання; види розфасовки, упаковки, виміри. <i>Уміє:</i> добирати продукти до вечері з урахуванням різних меню; звертатися до продавця, касира; визначати кількість * частково орієнтується в основних видах продовольчих і спеціалізованих магазинів, їх відділах, товарах; з допомогою здійснює покупки.</p>	<p>Розширення уявлень про види спеціалізованих магазинів та їх призначення. Розвиток пам'яті шляхом закріплення знань про види продовольчих магазинів, їх відділів та асортименту товарів в них; розвиток пам'яті на основі запам'ятовування вартості продуктів під час їх придбання. Розвиток усного мовлення на прикладі спілкування з працівниками магазину під час вибору товарів та їх оплаті.</p>
9	6	<p>Засоби зв'язку Основні засоби зв'язку (пошта, телефон, мобільний зв'язок, інтернет). Види поштових відправлень. Види листів (закриті, відкриті, прості, рекомендовані), порядок відправлення листів різних видів. Вартість пересилки. Написання адреси на конверті.</p>	<p><i>Учень знає:</i> основні види зв'язку, види поштових відправлень, поштових послуг; функції мобільного зв'язку. <i>Має уявлення:</i> про призначення основних засобів зв'язку; про порядок відправлення листів, посилок, бандеролей, грошових</p>	<p>Розширення обсягу пам'яті на основі запам'ятовування назв видів зв'язку та їх призначення, видів поштових відправлень; формування наочно-дійового мислення на основі встановлення послідовності дій при відправленні листів.</p>

		<p><i>Практичні роботи</i> Написання адреси на конвертах. Складання текстів телеграм.</p>	<p>переказів. <i>Уміє:</i> знаходити за довідником індекс підприємства зв'язку; написати адресу на конверті; * ознайомлений з основними видами зв'язку, поштовими послугами; має уявлення про лист; з допомогою вчителя заповнює адресу на конверті.</p>	<p>Розвиток письмового мовлення в процесі заповнення бланків, написання адреси.</p>
10	4	<p>Медична допомога Медичні установи: поліклініки, аптеки, диспансери, лікарні та їх призначення. Працівники медичних установ (лікарі, медичні сестри, молодший медичний персонал, реєстратори, працівники аптеки). Види медичної допомоги: «швидка допомога», «невідкладна допомога», амбулаторний прийом, обслуговування дома, госпіталізація. Виклик «швидкої допомоги» й лікаря додому.</p> <p><i>Екскурсія</i> Екскурсія до поліклініки.</p>	<p><i>Учень має уявлення:</i> про призначення поліклініки, аптеки, диспансеру, лікарні; про запис до лікаря; придбання ліків; про виклик «швидкої допомоги», виклик лікаря додому; про відмінність медичного обслуговування вдома від амбулаторного прийому і амбулаторного лікування від стаціонарного; по лікування у санаторії і профілакторії. <i>Знає:</i> види медичної допомоги; функції основних лікарів-спеціалістів. <i>Уміє:</i> записуватися на прийом до лікаря ; викликати лікаря додому; купувати ліки в аптеці. * за допомогою вчителя пояснює призначення поліклініки, аптеки, лікарні, може назвати окремих медичних працівників; уміє викликати «швидку допомогу»; з допомогою дорослих може купити ліки в аптеці.</p>	<p>Розширення, уточнення та конкретизація уявлень про призначення медичних закладів; розвиток наочно-логічного мислення при встановленні відмінності амбулаторного та стаціонарного обслуговування, медичної допомоги вдома. Розвиток усного мовлення під час звертання про допомогу лікаря, «швидкої допомоги», придбання необхідних ліків; збагачення лексики учнів термінами, що означають назви медичних установ, спеціальностей лікарів. Виховання уважного та дбайливого ставлення до свого здоров'я та здоров'я своїх близьких.</p>

11	4	<p>Установи та організації Освітні заклади. Школа, типи шкіл. Позашкільні дитячі установи (центри дитячої творчості, клуби, секції). Їх призначення. Професійні освітні заклади.</p> <p><i>Екскурсія</i> Екскурсія в центр дитячої творчості, клуб.</p>	<p><i>Учень знає:</i> види дитячих освітніх установ і їх призначення; адресу місцевого Центру дитячої творчості; гуртки і секції, що існують в ЦДТ; де можна продовжити навчання після закінчення школи; як звертатися до працівника клубу, ігротеки та ін.; правильно поводити себе під час гри, перегляду фільму чи журналу в читальному залі; дотримуватися правил поведінки. * частково орієнтується в типах освітніх закладів, їх призначенні.</p>	<p>Розширення та уточнення понять про види дитячих освітніх установ, робітничих спеціальностей, які можна одержати в професійних освітніх закладах; розширення уявлень про види та форми активного дозвілля, розвиток просторової орієнтації шляхом встановлення адреси місцевого Центру дитячої творчості та визначення шляху, яким можна до нього дістатися. Засвоєння навичок культури поведінки та спілкування в громадських місцях і школі. Розвиток усного мовлення під час спілкування з працівниками дитячих установ та присутніми.</p>
Сьомий клас – 70 годин				
1	2	<p>Особиста гігієна Особиста гігієна підлітка . Раціональне харчування для забезпечення здоров'я</p>	<p><i>Учень має уявлення:</i> про значення правильного режиму життя й раціонального харчування для здоров'я підлітка. <i>Знає:</i> правила особистої гігієни підлітка (дівчини і юнака), режиму життя і раціонального харчування. * з допомогою дорослих орієнтується у розпорядку дня, розуміє значення вживання корисних продуктів.</p>	<p>Розширення уявлень про особисту гігієну людини на підставі засвоєння вимог правильного режиму життя та навичок особистої гігієни дівчини та юнака. Збагачення словникового запасу термінами, що визначають здоровий спосіб життя (режим, гігієна).</p>
2	10	<p>Догляд за одягом, білизною Ремонт розірваних місць одягу (штопання, накладання латки). Інші види пошкоджень одягу. Майстерні по</p>	<p><i>Учень знає:</i> способи ремонту розірваних місць одягу (штопання, накладання латки); особливості прання кольорової та білої</p>	<p>Розвиток мисленевих операцій на основі визначення та групування речей за видами текстилю та кольору, добирання миючих засобів</p>

		<p>ремонту одягу. Бавовняна білизна (постільна білизна, рушники, серветки, скатертини, тощо). Прання бавовняної білизни вручну. Прання за допомогою пральної машини, засоби для машинного прання. Правила та техніка безпеки при роботі з пральною машиною. Види прасок (без пару, з паром, відпарювач). Прасування білизни, брюк. Види побутових послуг. Чищення одягу. Підприємства хімічної чистки.</p> <p><i>Практичні роботи</i> Прання дрібних предметів з білої бавовняної тканини вручну і за допомогою пральної машини. Екскурсія до хімічистки. Прасування білизни, брюк.</p>	<p>бавовняної білизни; правила користування пральною машиною, миючими засобами; види прасок; правила безпеки при ремонті одягу, пранні вручну і за допомогою пральної машини; послідовність прасування одягу, постільної білизни, рушників, скатертин тощо; призначення і види підприємств з хімічного чищення одягу, види послуг, що ними надаються.</p> <p><i>Уміє:</i> доглядати за одягом, оцінювати його загальний вигляд, визначати ступінь забруднення і ушкодженості; ремонтувати розірвані місця), прати білизну. * з допомогою дорослого може відібрати речі, які мають розірвані місця, білу бавовняну білизну для прання, засоби та ємності для прання білизни вручну, розуміє необхідність дотримання правил безпеки при користуванні засобами для прання. Розуміє призначення пральної машини та праски, усвідомлює необхідність дотримання правил безпеки.</p>	<p>відповідно їх якості; розвиток аналітичного сприймання на основі обстеження та визначення забруднення одягу та його пошкодження. Формування самостійної практичної діяльності з прання вручну і прасування білизни шляхом засвоєння послідовності технологічних операцій. Розвиток мовлення на основі збагачення словникового запасу назвами одягу та прикметниками, що позначають його якісну характеристику.</p>
3	14	<p>Культура харчування та технологія приготування кулінарних страв Складові раціонального харчування. Способи обробки овочевих, м'ясних, рибних продуктів. Санітарно-гігієнічні вимоги і правила безпечної роботи під час приготування їжі. Обід. Закуски, перші і другі страви з овочів, рибних і м'ясних продуктів. Треті страви. Мікрохвильова піч. Будова та призначення, правила безпеки.</p>	<p><i>Учень знає:</i> способи оброблення овочевих, м'ясних, рибних продуктів; визначає послідовність приготування страв; призначення мікрохвильової печі; санітарно-гігієнічні вимоги та правила безпеки під час приготування їжі; правила користування столовими приборами.</p> <p><i>Уміє:</i> готувати обід (закуски, перші й другі страви з овочів, рибних і м'ясних продуктів, консервованих продуктів і напівфабрикатів,</p>	<p>Становлення практичної діяльності в процесі приготування їжі. Формування умінь самостійно визначати послідовність дій при приготуванні страв; формування організаційних умінь практичної діяльності: підготовка робочого місця, добір кухонних приладів та пристосувань. Розвиток наочно-дійового мислення під час добирання продуктів для приготування страв, столових</p>

		<p>Рецепти у кулінарних посібниках. Сервірування стола до обіду.</p> <p><i>Практичні роботи</i> Приготування салату, компоту, киселю. Складання меню обіду. Сервірування стола до обіду.</p>	<p>готувати треті страви) за кулінарними рецептами. * називає основні способи оброблення овочевих, м'ясних, рибних продуктів; розуміє призначення мікрохвильової печі; орієнтується в основних столових приборах; з допомогою дорослих виконує нескладні технологічні операції в приготуванні страв для обіду.</p>	<p>приборів для сервірування стола. Розвиток мовлення шляхом засвоєння лексики, що позначає назву страв, кухонних приладів, операції, що відображають етапи приготування різних страв.</p>
4	4	<p>Сім'я Допомога батькам у догляді за молодшими дітьми: одягання, роздягання, проведення різних ігор, прибирання іграшок, прогулянки тощо.</p> <p><i>Практичні роботи</i> Організація ігор, прогулянок з молодшими школярами.</p>	<p>Учень: називає склад сім'ї; знає види допомоги батькам (називає їх); визначає послідовність одягання та роздягання дітей; знає різні ігри для організації дозвілля дітей; вміє одягти дитину на прогулянку відповідно сезону, організувати ігри.</p> <p>* розуміє необхідність допомоги батькам у догляді за молодшими дітьми, виконує прості інструкції в організації допомоги.</p>	<p>Розширення уявлень про значення ігрової діяльності для особистого розвитку дитини. Формування організаційних здібностей в процесі навчання організації дозвілля дітей; формування особистісних якостей (поваги, уваги, шани, терпіння) під час надання допомоги вихователям та батькам. Виховання дбайливого ставлення до молодших дітей під час проведення з ними дозвілля.</p>
5	4	<p>Культура поведінки Прийом гостей. Правила поведінки в гостях. Культура спілкування. Подарунки. Види подарунків, їх вибір та вручення. Одержання подарунків.</p> <p><i>Практичні роботи</i> Виготовлення сувенірів.</p>	<p>Учень <i>знає</i>: правила поведінки при привітанні й прощанні, правила поведінки в гостях; правила вручення та одержання подарунків.</p> <p><i>Уміє</i>: культурно поводити себе в гостях (виявляти увагу одноліткам та старшим, запрошувати на танок, підтримувати бесіду); вибирати подарунки; виготовляти прості сувеніри; вручати та одержувати подарунки; * орієнтується у правилах поведінки в гостях та дотримується основних; Знає слова привітання, прощання, вміє висловлювати подяку.</p>	<p>Розширення та збагачення уявлень про культуру спілкування у товаристві друзів і знайомих. Формування почуття поваги до однолітків та старших на основі вибору для них відповідних подарунків, виготовлення сувенірів; виховання правил культурної поведінки на прикладі вміння вручати і одержувати подарунки. Розвиток усного мовлення під час засвоєння мовного етикету при зустрічі та розставанні, під час бесіди, за столом.</p>

6	8	<p>Догляд за житлом. Регулярне й сезонне прибирання житлового приміщення. Миття вікон, види миючих засобів. Готування житла до зими і літа, утеплення вікон. Правила топлення печей. Санітарне оброблення помешкання в разі необхідності. Дезінфікуючі засоби та техніка безпеки при користуванні ними. Догляд за меблями залежно від їх покриття (м'яка оббивка, поліровка, лак та ін.) Чищення м'яких меблів, миття дзеркал, вікон. Миючі засоби.</p> <p><i>Практичні роботи</i> Прибирання приміщення, чищення м'яких меблів, миття скляних поверхонь, дзеркал.</p>	<p><i>Учень знає:</i> послідовність проведення регулярного і сезонного прибирання житлового приміщення; способи й періодичність догляду за вікнами; види миючих засобів, що використовуються при прибиранні і митті вікон; правила готування житла до зими, способи утеплення вікон, правила топлення печей; правила санітарного оброблення приміщення, застосування дезінфікуючих засобів; правила догляду за меблями залежно від їх покриття, за дзеркалами.</p> <p><i>Уміє:</i> прибирати житлові приміщення; чистити меблі; мити дзеркала і скло; утеплювати вікна. * виконує прибирання житлового приміщення; чистить меблі; мие дзеркала і скло; утеплює вікна за інструкцією або шляхом наслідування</p>	<p>Розвиток абстрактно-логічного мислення на основі визначення періодичності та способу прибирання квартири відповідно сезону, в разі необхідності; формування наочно-дійового мислення на основі вибору миючих засобів та пристосувань для прибирання оселі, догляду за меблями. Формування організаційних навичок практичної діяльності. Збагачення активного словника лексиною, що позначає назву житлових приміщень, меблів, а також засобів і пристосувань для догляду за ними.</p>
7	6	<p>Транспорт Приміський залізничний транспорт. Приміський вокзал. Розклад руху поїздів. Напрямки. Порядок придбання квитків та посадка на приміські поїзди.</p> <p><i>Екскурсія</i> Екскурсія на приміський залізничний вокзал.</p>	<p><i>Учень знає:</i> призначення приміських вокзалів; порядок придбання квитків; правила посадки на приміські поїзди.</p> <p><i>Уміє:</i> орієнтуватися у розкладі руху приміських поїздів; визначати напрямок руху поїзда; купувати квитки у приміських залізничних касах. * має уявлення про приміський залізничний транспорт, розуміє призначення залізничного вокзалу, квитка; виконує правила посадки на потяг.</p>	<p>Розвиток наочно-образної пам'яті на основі розширення та запам'ятовування інформації про залізничний транспорт та служби, що його забезпечують. Формування умінь орієнтуватися у розкладі руху та напрямку руху поїздів на приміському залізничному вокзалі. Розширення та збагачення словникового запасу лексиною, що застосовується при користуванні залізничним транспортом: вокзал, каса, квиток, розклад та напрямок</p>

				руху.
8	2	<p>Торгівля Магазини з продажу промислових товарів: спеціалізовані магазини, універмаги. Відділи універмагу. Вартість деяких товарів. Порядок придбання товарів. Касовий чек. Види упаковок. Анотація, характеристика на товар (якість, спосіб експлуатації, розмір тощо)</p> <p><i>Екскурсія</i> Екскурсія до промтоварного (спеціалізованого) магазину, універмагу.</p>	<p><i>Учень має уявлення:</i> про призначення промтоварних магазинів; про порядок придбання товарів, види упаковок, касовий чек на покупку; про анотацію на товар.</p> <p><i>Знає:</i> асортимент деяких відділів промтоварних магазинів; вартість окремих товарів.</p> <p><i>Уміє:</i> купувати деякі товари у магазині; підраховувати вартість купленого; правильно поводити себе в магазині; * відрізняє промтоварні магазини від продуктових, може частково назвати асортимент товарів спеціалізованих магазинів та відділів універмагів, уміє правильно поводити себе в магазині;</p>	<p>Розвиток обсягу пам'яті шляхом запам'ятовування інформації про види промтоварних магазинів та їх відділів; розвиток уявлень на основі визначення асортименту товарів окремих відділів промтоварного магазину; формування абстрактно-логічного мислення в процесі вибору необхідного товару у відповідному відділі, з'ясування його вартості та порядку придбання.</p>
9	4	<p>Засоби зв'язку Поштове відправлення – бандероль. Види бандеролей (прості, цінні, рекомендовані). Порядок відправлення бандеролей. Упакування. Заповнення бланків за зразком.. Посилки. Види упаковок. Правила упакування і відправлення. Заповнення бланків. Вартість відправки посилок.</p> <p><i>Практичні роботи, екскурсії</i> Екскурсія на пошту. Заповнення бланків на відправлення бандеролей.</p>	<p><i>Учень знає:</i> перелік предметів, які пересилаються бандероллю, посилкою; максимальна вага й вартість предметів, що пересилаються; види і способи упакування бандеролей, посилок.</p> <p><i>Уміє:</i> заповнювати бланки на відправлення бандеролей, посилок за зразком; складати опис предметів, що посилаються.</p> <p>*частково орієнтується в переліку товарів, які пересилаються бандероллю, посилкою; відрізняє посилку від бандеролі.</p>	<p>Розширення та уточнення понять про види зв'язку; розвиток пам'яті на основі складання переліку та запам'ятовування предметів, що пересилаються бандероллю, посилкою; формування наочно-дійового мислення шляхом визначення порядку відправлення бандеролей, посилок (складання опису, упакування, підпис адреси, заповнювання бланків); розвиток наочно-образного мислення при визначенні ваги, відстані пересилки і вартості та їх взаємозв'язок</p>
10	6	<p>Медична допомога Домашня аптечка. Вміст домашньої аптечки: перев'язувальні матеріали, дзінфікуючі засоби, ліки знеболюючі,</p>	<p><i>Учень має уявлення:</i> про шкідливість самолікування, про домашню аптечку та її наповнюваність.</p> <p><i>Знає:</i></p>	<p>Формування наочно-образного мислення на основі підбору ліків та лікарських трав до складу домашньої аптечки.</p>

		<p>термометр. Інструкція з медичного застосування препарату, термін придатності. Самолікування та його шкідливість. Лікарські рослини.</p> <p><i>Практичні роботи, екскурсія</i> Приготування відварів й настоїв із лікарських рослин. Ознайомлення з інформацією про ліки на упаковці, в інструкції.</p> <p>Екскурсія до аптеки.</p>	<p>склад домашньої аптечки (перев'язувальні та дезинфікуючі засоби, ртутний і електронний термометр, гірчичники); правила застосування і призначення медичних засобів, що входять до складу домашньої аптечки; місцеві лікарські рослини.</p> <p><i>Уміє:</i> користуватися ртутним і електронним термометром, готувати відвари і настої з лікарських рослин, знаходити на упаковках відомості про спосіб застосування, призначення, термін використання ліків. які пересилаються бандероллю *має уявлення про домашню аптечку, частково орієнтується в її вмісті, спобах застосування окремих медичних засобів, розуміє призначення деяких лікарських рослин</p>	<p>Формування діяльності на основі встановлення етапів та послідовності приготування відварів настоїв, постановки гірчичників. Збагачення лексики термінами, що позначають назву ліків та медичних пристосувань. Виховання відповідальності, усвідомленості, поміркованості та дбайливого ставлення до свого організму при використанні лікувальних засобів.</p>
11	4	<p>Промислові підприємства та підприємства сільського господарства</p> <p>Промислові підприємства, об'єкти сільськогосподарського виробництва. Форми виробництва. Види продукції. Назви робітничих спеціальностей.</p> <p><i>Екскурсія</i> Екскурсія на промислове підприємство, на окремий сільськогосподарський об'єкт.</p>	<p><i>Учень знає:</i> нові форми виробництва сільськогосподарської продукції; назви цехів і відділів, що є на промислових підприємствах; види продукції, що випускається ними; назви; оплату праці: назви робітничих спеціальностей.</p> <p><i>Уміє:</i> звертатися із запитаннями за темою екскурсії до працівників підприємств. *має часткові уявлення про промислові та сільськогосподарські підприємства, види продукції, що випускається ними; з допомогою вчителя називає робітничі спеціальності.</p>	<p>Розширення обсягу пам'яті шляхом засвоєння інформації про види промислових підприємств та сільськогосподарських об'єктів. Формування наочно-образного мислення шляхом встановлення специфіки виробництва, продукції, що випускається. Формування вмінь орієнтуватися в місцевості з метою визначення місцезнаходження об'єктів. Розвиток усного мовлення при спілкуванні з працівниками виробництва, збагачення лексики спеціальними термінами (назви цехів, відділів, професій).</p>
12	4	<p>Бюджет сім'ї</p>	<p><i>Учень має уявлення:</i></p>	<p>Розвиток абстрактно-логічного</p>

		<p>Бюджет сім'ї. Складові сімейного бюджету. Джерела прибутків. Заробітна плата членів сім'ї. Прожитковий мінімум. Матеріальні потреби членів родини. Бажання, потреби, можливості. Доручення на одержання зарплати (пенсії). <i>Практичні роботи</i> Вправи з визначення прибутку сім'ї.</p>	<p>про складові частини бюджету сім'ї, джерела прибутку сім'ї; про прожитковий мінімум, потреби, бажання. <i>Уміє:</i> підраховувати бюджет сім'ї; * з допомогою вчителя називає складові сімейного бюджету.</p>	<p>мислення при формуванні уявлень про складові сімейного бюджету, джерела прибутку членів сім'ї; розвиток наочно-логічного мислення під час виконання вправ з підрахунку бюджету сім'ї. Збагачення активного словника. Виховання уміння співвідносити бажання і потреби зі своїми можливостями.</p>
13	2	<p>Основні персональні документи Документи, що посвідчують особу (свідоцтво про народження, паспорт). Ідентифікаційний код. Порядок отримання, користування.</p>	<p><i>Учень знає:</i> Назви і види основних документів, що посвідчують особу, їх значення, порядок отримання. <i>Уміє:</i> Користуватися персональними документами за призначенням. *знає назви персональних документів, розрізняє їх за виглядом, розуміє важливість їх існування та збереження.</p>	<p>Формування усвідомлених уявлень про види персональних документів, що посвідчують особу, порядок їх використання. Виховання відповідального і бережливого ставлення до документів.</p>

Восьмий клас – 70 годин

1	2	<p>Особиста гігієна Догляд за шкірою обличчя. Косметичні засоби (лосьйони, креми, тощо), їх характеристика. Правила користування залежно від характеристики на упаковках. Застосування косметичних засобів залежно від мети, стану шкіри, пори року. <i>Практичні роботи</i> Вправи в протиранні шкіри обличчя лосьйоном, нанесення крему.</p>	<p><i>Учень знає:</i> правила догляду за шкірою обличчя; види косметичних засобів для догляду за шкірою обличчя і правила користування ними. <i>Уміє:</i> добирати косметичні засоби залежно від мети, стану шкіри, пори року; правильно користуватися косметичними засобами; читати рекомендації на упаковках, визначати призначення, спосіб користування, термін придатності. *розуміє значення догляду за шкірою обличчя, з допомогою підбирає косметичні</p>	<p>Розширення обсягу пам'яті на основі відтворення і збагачення інформації про косметичні засоби догляду за шкірою; розвиток аналітичного сприймання при встановленні стану шкіри та її властивостей; формування наочно-дійового мислення під час визначення та підбору косметичних засобів залежно від особливостей шкіри та способу застосування. Уточнення та збагачення активного словника назвами косметичних та</p>
---	---	--	--	---

			засоби та визначає правила застосування, вміє з допомогою дорослого застосовувати косметичні засоби по догляду за шкірою обличчя	парфумерних засобів. Виховання дбайливого ставлення до особистої зовнішності.
2	6	<p>Догляд за одягом, білизною Прання одягу із шерстяних і синтетичних тканин у домашніх умовах. Правила сушіння. Прасування блузок, сорочок, суконь.</p> <p><i>Практичні роботи</i> Прання та сушіння одягу із шерстяних і синтетичних тканин Прасування блузок, сорочок, суконь.</p>	<p><i>Учень має уявлення:</i> про особливості прання, сушіння і прасування одягу із шерстяних і синтетичних тканин.</p> <p><i>Знає:</i> правила прання і сушіння виробів із шерстяних і синтетичних тканин; правила і послідовність прасування виробів; про підготовку речей до здавання у пральню.</p> <p><i>Уміє:</i> прати і сушити вироби з шерстяних і синтетичних тканин; прасувати сорочки, блузки, сукні, дотримуватися правил безпеки.</p> <p>*має основні уявлення про особливості прання і сушіння виробів із шерстяних і синтетичних тканин; з допомогою відбирає речі для прання із шерстяних і синтетичних тканин, ємності та засоби для прання; розуміє необхідність дотримання температурного режиму при прасуванні.</p>	<p>Формування стійких понять про окремі види тканин (шерстяні, синтетичні).</p> <p>Формування наочно-логічного мислення шляхом визначення властивостей тканин і на цій підставі здійснення правильного прання та прасування.</p> <p>Становлення практичної діяльності шляхом засвоєння послідовності етапів здійснення ручного прання шерстяних та синтетичних виробів.</p>
3	14	<p>Культура харчування Вироби з тіста. Кондитерські вироби. Технологія приготування виробів з тіста (млинців, вареників, печива). Приготування домашніх заготівель із овочів, фруктів і ягід. Консервування, квашення, соління, сушіння, приготування варення. Складання меню сніданку, обіду, вечері, на день, на тиждень.</p>	<p><i>Учень має уявлення:</i> про вироби з тіста, домашні заготівлі.</p> <p><i>Знає:</i> способи й послідовність приготування виробів з тіста, домашніх заготівель із овочів, фруктів і ягід (квашення, соління, сушіння, консервація, приготування варення).</p> <p><i>Уміє:</i> готувати вироби з тіста за рецептами;</p>	<p>Формування наочно-дійового мислення під час визначення та засвоєння послідовності етапів приготування виробів з тіста, консервування.</p> <p>Удосконалення рухових навичок на основі обробки фруктів та овочів, що готуються для консервування; формування вмінь орієнтуватися у часі з метою визначення тривалості</p>

		<p><i>Практичні роботи</i> Приготування млинців, печива та інших виробів з тіста. Консервування овочів, фруктів, ягід. Вправи у складанні меню.</p>	<p>оформляти ці вироби; консервувати овочі, фрукти, ягоди за рецептами; варити варення; складати меню сніданку, обіду й вечері, враховуючи наявність продуктів і правила раціонального харчування; користуватися посібниками з кулінарії. *називає вироби з тіста, виконує окремі технологічні операції при приготуванні виробів з тіста; відрізняє домашні заготовки різних способів приготування.</p>	<p>приготування окремих страв. Виховання свідомого засвоєння необхідності дотримуватися санітарно-гігієнічних правил під час приготування їжі.</p>
4	4	<p>Сім'я. Догляд за немовлям. Догляд за немовлям (годування із соски і ложечки, купання, одягання пеленання, прибирання постелі, правила утримання дитячого посуду, іграшок).</p> <p><i>Практичні роботи</i> Вправи у купанні, одяганні, пеленанні ляльки; миття дитячого посуду, іграшок</p>	<p><i>Учень знає:</i> правила й періодичність годування дитини із соски, і ложечки, купання дитини; послідовність одягання і пеленання немовляти; санітарно-гігієнічні вимоги до утримання дитячої постелі, посуду, іграшок. <i>Уміє:</i> купати, одягати, пеленати ляльку; годувати ляльку з ложечки чи з соски. *усвідомлює особливість догляду за немовлям; з допомогою вчителя може купати, одягати, пеленати ляльку; годувати ляльку з ложечки чи з соски</p>	<p>Уточнення й розширення уявлень про сім'ю, про догляд за немовлям; формування навичок догляду за немовлям; формування навичок практичної діяльності по догляду за немовлям шляхом визначення та засвоєння послідовності одягання, пеленання, годування, купання немовляти; розвиток у школярів відчуття часу на основі визначення періодичності годування немовляти. Виховання в учнів бажання турбуватися про молодших членів сім'ї.</p>
5	4	<p>Культура поведінки Культура спілкування юнака й дівчини при знайомстві, у громадських місцях, вдома Зовнішній вигляд молодих людей. Прикраси, зачіска, макіяж, одяг (добір із врахуванням віку, темпераменту, тематики майбутнього заходу).</p>	<p><i>Учень знає:</i> правила поведінки юнака і дівчини при знайомстві, у громадських місцях, вдома; вимоги до зовнішнього вигляду молодих людей. <i>Уміє:</i> ввічливо поводити себе при знайомстві, у громадських місцях (в кіно, на танцях і т.і.), вдома; дотримуватись правил особистої гігієни, добирати засоби макіяжу, прикраси, зачіску, одяг відповідно виду майбутнього заходу</p>	<p>Формування вміння дбайливо ставитись до себе, до своєї зовнішності, розвивати естетичний смак; виховання навичок культурного спілкування на прикладі доброзичливого та ввічливого ставлення до однолітків; корекція морально-етичних норм. Розвиток усного мовлення на основі розширення інформації про мовний етикет, розширення та збагачення лексики словами подяки, вітання,</p>

			(збори, відвідання театру, танці, турпохід тощо). *під контролем дорослого дотримується основних правил поведінки в громадських місцях, при знайомстві, орієнтується у виборі одягу відповідно до майбутнього заходу.	вибачення.
6	6	Догляд за житлом Прибирання кухні, санвузла, догляд за ванною, унітазом, раковинами. Миючі засоби, що використовуються при прибиранні кухні й санвузла (назви, види упаковок). Інструкції до миючих засобів (призначення, спосіб застосування, застереження) на упаковках. <i>Практичні роботи</i> Миття кахельних стін, чищення раковин.	<i>Учень знає:</i> правила і періодичність прибирання кухні і санвузла; миючі засоби, що використовуються при прибиранні кухні, санвузла. <i>Уміє:</i> мити кахельні стіни, чистити раковини; користуватися друкованими інструкціями до миючих засобів, що використовуються при прибиранні кухні й санвузла; дотримуватися правил безпеки при користуванні миючими засобами. * ознайомлений з вимогами до санітарного стану кухні, ванної кімнати, туалету; з допомогою дорослих виконує прибирання.	Формування стійких понять про устаткування приміщень кухні, санвузла; формування наочно-дійового мислення на основі визначення та засвоєння етапів їх прибирання; формування елементів самостійності на основі вибору миючих засобів відповідно їх призначення, інструкції. Розвиток уміння орієнтуватися у часі шляхом встановлення періодичності прибирання. Виховання у дітей бережливого ставлення до свого будинку, бажання підтримувати чистоту та порядок в ньому.
7	4	Транспорт Міжміський залізничний транспорт. Вокзали. Довідкова служба вокзалів. Розклад руху поїздів. Види пасажирських вагонів. Придбання залізничних квитків. Правила перевезення багажу. Камера зберігання багажу (види камер, місце знаходження, правила користування, термін зберігання) <i>Екскурсія</i> Екскурсія на залізничний вокзал.	<i>Учень має уявлення:</i> про призначення вокзалів і основних служб вокзалів; про порядок придбання залізничних квитків (купівля в касі, замовлення по телефону і за допомогою листівки); про порядок здавання і одержання багажу у камері схову. <i>Знає:</i> види пасажирських вагонів; правила перевезення багажу; види довідкових служб; види камер схову; строки і вартість зберігання багажу. * має уявлення про міжміський залізничний	Формування стійких уявлень про призначення вокзалів та їх служб; розвиток пам'яті на основі засвоєння та відтворення інформації про залізничний транспорт та його функції. Розвиток зв'язного мовлення під час звертання до каси та довідкового бюро і міння удіяти відповідно одержаним відомостям. Виховання у учнів уміння самостійно та усвідомлено вирішувати проблеми: як придбати

			транспорт, розуміє призначення залізничного вокзалу, розкладу руху поїздів, камер зберігання багажу, порядок придбання квитка; з допомогою дорослого виконує правила посадки до вагону відповідно квитку.	необхідний квиток, що робити коли запізнився на потяг, або у камері схову не приймають багаж.
8	4	<p>Торгівля Універсами, супермаркети, гіпермаркети, торгівельні центри. Розміщення товарів. Відділи, служби магазинів. Порядок придбання товарів.</p> <p><i>Практичні роботи, екскурсія</i> Вправи у рахуванні вартості покупок. Екскурсія в супермаркет (торгівельний центр).</p>	<p><i>Учень має уявлення:</i> про призначення супермаркетів, великих торгівельних центрів.</p> <p><i>Знає:</i> асортимент товарів у різних магазинах; вартість основних продовольчих і промислових товарів.</p> <p><i>Уміє:</i> вибирати покупку, визначати придатність товару (термін зберігання, тощо), підраховувати вартість покупок; культурно поводити себе в магазині.</p> <p>* з допомогою вчителя частково називає відділи великих торгівельних центрів та орієнтується в них, знаходить необхідний товар, дотримується правил поведінки та купівлі.</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі відтворення назв великих магазинів, їх відділів, служб та асортименту товарів в них; розвиток уваги на основі обстеження продуктів споживання та визначення їх якості і терміну придатності.</p> <p>Розвиток практично-дієвого мислення на основі розширення уявлення про ціни на товари та виконання розрахунку вартості покупок.</p>
9	4	<p>Засоби зв'язку Телефон. Користування домашнім телефоном. Виклик міліції, пожежної, аварійних служб при витокі газу, пошкодженні водопроводу, несправності електромережі; одержання довідок по телефону. Кол-центри. Культура розмови по телефону. Мобільний зв'язок. Міжміський телефонний зв'язок. Оплата послуг телефонного зв'язку.</p> <p><i>Екскурсія</i></p>	<p><i>Учень знає:</i> правила користування домашнім телефоном; де знайти номери телефонів термінового виклику (пожежної служби, аварійних служб, міліції і т.ін.); правила користування міським телефонним та мобільним зв'язком;</p> <p><i>Уміє:</i> пояснити причину дзвінка по телефону термінового виклику; одержувати по телефону довідки; культурно розмовляти по телефону; користуватися мобільним зв'язком, телефонним апаратом.</p>	<p>Розширення та уточнення уявлень про види телефонного зв'язку;</p> <p>формування вмінь знаходити і сприймати інформацію по телефону; розвиток пам'яті шляхом засвоєння телефонних номерів служб допомоги і порятунку.</p> <p>Вдосконалення навичок культури спілкування, розвиток вміння висловити свою думку, слухати відповідь, адекватно діяти</p>

		Експерсія до магазину мобільного зв'язку.	*розрізняє види телефонного зв'язку, ознайомлений з правилами користування ними, з телефонним довідником, з правилами культури спілкування по телефону; знає номери екстрених служб, може самостійно здійснити виклик.	відповідно отриманої по телефону інформації.
10	4	Медична допомога Перша медична допомога при нещасних випадках (опіках, обморожуванні, отруєнні, тепловому і сонячному ударах). Перша допомога потопаючим. Глистяні захворювання і заходи їх запобігання. <i>Практичні роботи</i> Вправи у наданні першої допомоги при опіках, обморожуванні, отруєнні, тепловому і сонячному ударах. Перша допомога утопаючому.	<i>Учень знає:</i> прийоми надання першої допомоги при нещасних випадках (правила обробки ураженої при опіках ділянки шкіри, промивання шлунка при отруєнні, заходи при обмороженні різних ступенів, при сонячних і теплових ударах); види глистяних захворювань і заходи їх попередження. <i>Уміє:</i> надавати першу допомогу при опіках, обмороженні; надавати першу допомогу потопаючому. *розуміє значення першої медичної допомоги при нещасних випадках; вміє звернутися до дорослих про надання першої медичної допомоги потерпілим.	Розширення та засвоєння уявлень про види першої медичної допомоги. Формування діяльності шляхом визначення послідовності та засвоєння правил надання першої медичної допомоги при нещасних випадках. Виховання навичок співчуття та емпатичної взаємодії відносно людей, які потребують допомоги.
11	4	Установи та організації Підприємства побутового обслуговування населення. Види послуг. Правила користування послугами. Професії працівників. Розклад роботи, Термін виконання замовлення, вартість виконання замовлення. Підприємства, що надають житлово-комунальні послуги (водо-, газо- та електропостачання, опалення, вивезення побутових відходів, утримання будинків	<i>Учень має уявлення:</i> про призначення підприємств побутового та житлово-комунального обслуговування населення, види їх послуг. <i>Знає:</i> місцезнаходження підприємств побутового та житлово-комунального обслуговування; види послуг; правила користування послугами; професії працівників підприємств. <i>Уміє:</i> звертатися із запитаннями, проханнями,	Збагачення та уточнення уявлень про підприємства побутового та житлово-комунального обслуговування та їх специфіку, послуги; розвиток просторової орієнтації шляхом визначення місцезнаходження цих підприємств. Розвиток усного мовлення під час спілкування з працівниками служби побуту; формування вміння вести змістовну бесіду, одержувати відповідь на запитання, приймати

		і прибудинкових територій, ремонт будинків, комунікацій) <i>Екскурсії</i> Екскурсія на підприємство побутового обслуговування населення.	заявками до працівників побутового та житлово-комунального обслуговування *мають уявлення про підприємства обслуговування населення, їх послуги;	відповідне рішення.
12	12	Бюджет сім'ї Основні статті витрат (харчування, утримання житла, придбання одягу і взуття, культурні потреби, допомога родичам). Витрати на харчування. Книга витрат. Планування витрат на день, на два, на тиждень, з урахуванням бюджету і складу сім'ї. Великі покупки (одяг, меблі, взуття тощо). <i>Практичні роботи</i> Вправи у веденні книги витрат, плануванні витрат на день, два, тиждень (на конкретних прикладах). Вправи у плануванні великих покупок (на конкретних прикладах).	<i>Учень знає:</i> основні статті витрат у сім'ї; облік витрат; спосіб планування великих покупок; приблизну вартість основного одягу, взуття, меблів тощо. <i>Уміє:</i> підраховувати витрати; планувати витрати на день, два, тиждень з урахуванням бюджету сім'ї; планувати великі покупки. *мають уявлення про основні статті витрат сімейного бюджету; з допомогою вчителя складають план витрат.	Формування стійких понять про сімейний бюджет та основні види витрат у родині. Розвиток наочно-логічного мислення шляхом визначення та планування великих покупок відповідно матеріальних можливостей сім'ї. Виховання у учнів вміння усвідомлювати власні потреби, співвідносити їх із можливостями сімейного бюджету.
13	2	Основні персональні документи Документи, що засвідчують належність людини до пільгових категорій громадян. Порядок використання.	<i>Учень знає:</i> назви і види основних документів, що визначають пільгові категорії громадян, <i>Уміє:</i> використувати документи для отримання відповідних пільг. *знає назви пільгових документів.	Розширення та уточнення уявлень про документи, які дають право людині на соціальні пільги, про порядок їх використання Виховання відповідального і бережливого ставлення до документів.
Дев'ятий клас – 70 годин				
1	2	Особиста гігієна Шкідливість куріння.	<i>Учень має уявлення:</i> про шкідливість куріння для курців і	Уточнення та розширення уявлень про шкідливість алкоголю та куріння

		Шкідливість алкоголю.	оточуючих; про шкідливий вплив алкоголю на організм людини; про соціальні наслідки, до яких призводять погані звички. *ознайомлений із інформацією про шкідливу дію на організм тютюну і алкоголю, про соціальні наслідки, до яких призводять погані звички.	для здоров'я людини; формування причинно-наслідкових зв'язків на основі розуміння шкідливого впливу алкоголю й куріння на здоров'я підлітка та необхідність у зв'язку з цим боротися з ними; формування вмінь усвідомлено та відповідально ставитись до власного здоров'я та вести здоровий спосіб життя.
2	6	Догляд за одягом, білизною та взуттям Вибір одягу та взуття при купівлі. Розміри одягу та взуття. Інструкції на упаковках. Гарантійні строки носіння, умови повернення. Використання одягу за призначенням. Стиль в одязі. Мода. Журнал мод. Систематичний догляд за одягом і взуттям (щоденний, сезонний). Види плям: фруктові, від олії, фарби, крові, молока, шоколаду, кави. Виведення дрібних плям з одягу в домашніх умовах (засоби, правила виведення). Техніка безпеки при користуванні засобами для виведення плям. <i>Екскурсія</i> Екскурсія в спеціалізований магазин, визначення розмірів одягу і взуття.	Учень має уявлення: про підбір одягу та взуття відповідно до потреб та естетичних смаків; про дію засобів виведення плям на різні види тканин. <i>Знає :</i> розміри одягу та взуття, гарантійні строки носіння, правила повернення; засоби виведення плям у домашніх умовах; санітарно-гігієнічні вимоги і правила техніки безпеки при роботі із засобами для виведення плям. <i>Вміє :</i> добирати одяг та взуття відповідно; користуватися журналом мод; раціонально вибирати товари, враховуючи їх призначення і власні можливості; виводити плями різними способами; користуватися інструкціями на упаковках різних засобів. *має уявлення про розміри одягу та взуття; вміє добирати одяг і взуття свого розміру; розуміє необхідність систематичного догляду; з допомогою дорослих розрізняє окремі плями та добирає засоби виведення.	Формування дбайливого ставлення до себе та своєї зовнішності шляхом систематичного догляду за предметами свого одягу; формування уявлень про зовнішню та внутрішню привабливість; формування наочно-логічного мислення в процесі визначення та підбору одягу і взуття за розміром; формування усвідомленого ставлення до власних потреб та бажань і вміння співвідносити їх зі своїми можливостями в процесі придбання одягу в магазині. Виховання естетичного смаку на основі добирання вбрання за журналом мод. Розвиток практичних навичок догляду за одягом (виведення плям, чистка).
3	12	Культура харчування Основні компоненти їжі та їх роль у харчуванні дитини.	Учень має уявлення: Про дитяче та дієтичне харчування, способи його приготування, кухонну техніку.	Розширення уявлень про харчування дітей ясельного віку, про дієтичне харчування.

		<p>Харчування дітей ясельного віку. Гігієнічні вимоги. Готування страв для дітей ясельного віку в домашніх умовах. Готові дитячі харчові суміші, рекомендації на упаковках. Дієтичне харчування. Основні дієти. Способи приготування дієтичних страв. Кухонна техніка.</p> <p><i>Практичні роботи</i> Приготування овочевого та фруктового пюре, манної каші, парових страв.</p>	<p><i>Знає :</i> основні компоненти дитячого та дієтичного харчування; меню дитини ясельного віку.</p> <p><i>Вміє:</i> складати меню для дитини ясельного віку; готувати окремі страви; читати вказівки, рекомендації на упаковках для дитячого та дієтичного харчування.</p> <p>*ознайомлений з дитячим та дієтичним харчуванням, його відмінностями від звичайного харчування; способами приготування дієтичних страв; з допомогою дорослого може приготувати страву із готової дитячої харчової суміші.</p>	<p>Розвиток та становлення практичної діяльності на основі виконання рекомендацій, що надаються у рецептах дитячого та дієтичного харчування.</p>
4	4	<p>Сімейні стосунки Шлюб і сім'я. Правові основи шлюбу. Функції сім'ї. Морально-етичні основи шлюбу. Конфліктні ситуації. Гігієна шлюбу.</p>	<p><i>Учень має уявлення:</i> про правові основи шлюбу, морально-етичні основи вступу в шлюб, що таке сім'я і її функції, про гігієну шлюбу.</p> <p><i>Знає :</i> про різні ситуації стосунків між молодими людьми морально-етичного характеру; про конфліктні ситуації</p> <p>*має уявлення про елементарні правові основи шлюбу, розуміє обов'язки чоловіка і дружини, зорієнтований на безконфліктне вирішення різних ситуацій, на дотримання гігієни шлюбу.</p>	<p>Уточнення та розширення уявлень про сім'ю та сімейні відносини; формування стійких понять про правові та морально-етичні основи шлюбу;</p> <p>Виховання позитивного ставлення до сім'ї, сімейних традицій, турботливого ставлення до її членів. Формування умінь аналізувати конфліктні ситуації, давати їм оцінку, знаходити взаємопорозуміння.</p> <p>Розширення уявлень про санітарно-гігієнічну культуру молоді, гігієну шлюбу, здоровий спосіб життя.</p>
5	4	<p>Культура поведінки Культура поведінки при відвідуванні культурно-розважальних закладів та закладів громадського харчування: кафе, ресторанів, розважальних центрів, дискотек, тощо.</p>	<p><i>Учень знає :</i> правила культури поведінки при відвідуванні культурно-розважальних закладів та закладів громадського харчування.</p> <p><i>Уміє :</i></p>	<p>Вдосконалення навичок культури спілкування на прикладі відвідування культурно-розважального закладу.</p> <p>Розвиток логічного мислення на основі аналізу різних ситуацій та</p>

			<p>правильно поводити себе при відвідуванні кафе, ресторанів, розважальних центрів, дискотек, тощо; користуватися гардеробною, робити замовлення.</p> <p>*ознайомлений з правилами культури поведінки при відвідуванні культурно-розважальних закладів та закладів громадського харчування.</p>	<p>поведінки людей.</p> <p>Формування навичок мовного етикету.</p>
6	6	<p>Догляд за житлом</p> <p>Рациональне розташування меблів у квартирі. Інтер'єр. Добір штор, тюлі, світильників. Догляд за ними.</p> <p>Частковий ремонт квартири (побілка стелі, замазування щілин, фарбування рам, дверей, підлоги).</p> <p>Дрібний ремонт (вбивання цвяхів, вкручування шурупів). Інструменти. Правила безпечної роботи.</p> <p><i>Практичні роботи</i></p> <p>Вправи у раціональному розташуванні меблів, доборі деталей інтер'єра</p> <p>Екскурсія до магазину будівельних матеріалів.</p>	<p>Учень <i>знає</i> :</p> <p>правила розташування меблів у квартирі (з урахуванням розміру і особливості площі, призначення кімнат, наявність меблів); вимоги до добору штор, занавісок, світильників та інших деталей інтер'єра; правила збереження житлового фонду; прийоми часткового ремонту квартири</p> <p><i>Уміє:</i></p> <p>розташовувати меблі в квартирі (на макеті); добирати деталі інтер'єра; орієнтуватися в рецептах приготування побілки, замазки; дотримуватись правил техніки безпеки при проведенні дрібних ремонтних робіт.</p> <p>*знає призначення кімнат, може підібрати для них основні меблі; виконує окремі трудові завдання при проведенні дрібних ремонтних робіт.</p>	<p>Розвиток просторової орієнтації на площі квартири з метою раціонального розташування меблів; розвиток наочно-образного мислення при доборі меблів в кімнатах відповідно до їх призначення.</p> <p>Виховання естетичних смаків як складової культури; формування уміння естетично сприймати різні об'єкти інтер'єру квартири: занавіски, світильники; розвиток естетичної спостережливості.</p> <p>Становлення діяльності в процесі виконання дрібного ремонту квартири.</p>
7	4	<p>Транспорт</p> <p>Міжміський автотранспорт. Автовокзал. Основні автобусні маршрути. Розклад руху автобусів.</p> <p>Придбання квитків. Вартість проїзду.</p> <p>Водний транспорт. Основні маршрути.</p> <p>Річковий та морський вокзали.</p>	<p>Учень <i>має уявлення:</i></p> <p>про призначення міжміського автовокзалу, річкового й морського порту</p> <p><i>Знає:</i></p> <p>основні автобусні маршрути; основні маршрути водного транспорту.</p> <p><i>Уміє:</i></p> <p>користуватися розкладом; визначати</p>	<p>Розширення та засвоєння стійких уявлень про водний та автотранспорт та його функції; розвиток просторової орієнтації в процесі визначення автобусного маршруту відповідно цілі поїздки; розвиток наочно-дійового мислення при формуванні умінь користуватися</p>

		<p><i>Екскурсія</i> Екскурсія на автовокзал (автобусну станцію).</p>	<p>вартість проїзду; купувати виток; звертатися за довідкою. * має уявлення про міжміський автотранспорт, водний транспорт, розуміє призначення автовокзалів, розкладу руху транспорту, порядок придбання квитка, правила поведінки пасажирів.</p>	<p>розкладом, касою, службою довідки на вокзалі. Вдосконалення навичок культури спілкування на прикладі звернення по допомогу до довідкової служби, розвиток усного мовлення.</p>
8	4	<p>Торгівля Ринок. Роль ринку у забезпеченні населення продуктами харчування й реалізації сільськогосподарських продуктів. Відділи ринку. Ціни на товари. Правила торгівлі на ринку. Права споживача. <i>Екскурсія</i> Екскурсія на ринок.</p>	<p><i>Учень має уявлення:</i> про призначення ринку. <i>Знає:</i> відділи ринку; ціни на окремі товари; правилі торгівлі на ринку; права споживачів. <i>Уміє:</i> добирати покупки відповідно до своїх потреб і можливостей; ввічливо звертатися до продавця; підраховувати вартість покупок. *ознайомлений з призначенням ринку, його відділами, правилами купівлі товарів; з допомогою дорослого виконує покупки.</p>	<p>Розширення обсягу пам'яті на основі відтворення інформації про сферу торгівлі на прикладі ринку; збагачення, уточнення та конкретизація уявлень про види товарів на ринку і їх ціну. Формування наочно-логічного мислення шляхом визначення ціни на продукти та усвідомленого співвідношення цін зі своїми можливостями. Формування навичок культури спілкування, збагачення лексики словами звернення, вибачення, подяки.</p>
9	4	<p>Засоби зв'язку Фінансові послуги пошти: грошові перекази, виплата і доставка пенсій, грошової допомоги, прийом комунальних платежів. Вартість відправлення переказів. Інтернет як засіб комунікації людей, отримання інформації та послуг. Соціальні мережі.</p>	<p><i>Учень знає:</i> Види фінансових послуг пошти; види передачі інформації через інтернет; призначення соціальних мереж. <i>Уміє:</i> заповнювати бланки грошових переказів за зразком. *має окремі уявлення про фінансові послуги пошти, про передачу інформації через інтернет.</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування інформації про види фінансових послуг пошти; розвиток наочно-логічного мислення при визначенні вартості відправлення грошових переказів; Розвиток письмового мовлення в процесі заповнення бланків.</p>
10	6	<p>Медицина допомога Перша допомога при ранах. Зупинка кровотечі. Види пов'язок. Перша допомога при забоях, вивихах,</p>	<p><i>Учень знає:</i> правила зупинки кровотечі; оброблення рани і накладання пов'язки, заходи попередження ускладнень після мікротравм;</p>	<p>Розширення обсягу пам'яті на основі засвоєння інформації про види травм; формування наочно-дійового мислення шляхом встановлення виду</p>

		<p>переломах. Травматологічний пункт. Судинна недостатність. Непритомність. Перша допомога.</p> <p><i>Практичні роботи</i> Вправи в зупинці кровотечі, накладання пов'язок на рану, фіксації пошкодженої кінцівки за допомогою пов'язки чи тимчасової шини.</p>	<p>надання першої медичної допомоги при сильних забоях (спокій, компрес), при розтягненнях та вивихах (спокій і фіксація кінцівок за допомогою пов'язки чи тимчасової шини); правила надання першої допомоги при непритомності (свіже повітря, нашатир).</p> <p><i>Вміє:</i> обробляти рани і накладати пов'язки *розуміє значення першої медичної допомоги при травмуваннях, непритомності; вміє звернутися до дорослих про надання першої медичної допомоги потерпілим.</p>	<p>травми, порядку надання допомоги. Формування стійких понять про необхідність додержання санітарно-гігієнічних вимог під час надання невідкладної медичної допомоги. Виховання таких якостей як співчуття та взаємодопомога.</p>
11	4	<p>Установи та організації Органи місцевого самоврядування (міська і сільська Ради) Їх функції, Установи місцевого і державного управління. Їх відділи.</p> <p><i>Екскурсія</i> Екскурсія до виконавчого органу (на вибір) міської чи сільської Ради.</p>	<p><i>Учень має уявлення:</i> Про органи місцевого самоврядування, управління</p> <p><i>Знає:</i> адресу місцевої Ради, управлінських установ; функції деяких відділів. *з допомогою вчителя називає органи місцевого самоврядування, управління; ознайомлений з їх функціями.</p>	<p>Розширення обсягу пам'яті на основі відтворення та збереження інформації про органи місцевого саврядування, управління; розвиток пам'яті шляхом визначення та запам'ятовування адреси міської (районної) держадміністрації та переліку її відділів. Формування навичок соціальної компетентності шляхом визначення функцій окремих відділів установ місцевого і державного управління.</p>
12	8	<p>Бюджет сім'ї Утримання житла: - оплата житлової площі та комунальних послуг; заповнення квитанцій; - оплата за воду (зняття показників лічильників; підрахунок вартості спожитої води, заповнення квитанцій); - оплата за електроенергію (зняття показників лічильників; підрахунок вартості витраченої електроенергії; заповнення квитанцій);</p>	<p><i>Учень знає:</i> розмір квартплати; розмір і порядок внесення плати за телефон, телебачення, інтернет; періодичність оплати житлової площі й комунальних послуг; тарифи на електроенергію, воду і газ; установи, що приймають платежі.</p> <p><i>Уміє:</i> знімати показники лічильника і підраховувати вартість витраченої електроенергії, води, газу; заповнювати</p>	<p>Розвиток аналітичного мислення на основі визначення показників лічильників та співвідношення їх з попередніми даними. Виховання в учнів ощадливого відношення до енергоресурсів та вміння співвідносити їх вартість з власними можливостями.</p>

		<p>- плата за газ (зняття показників лічильника, підрахунок вартості спожитого газу; заповнення квитанцій); Плата за користування квартирним телефоном, інтернетом, кабельним телебаченням.</p> <p><i>Практичні роботи</i> Заповнення квитанцій на оплату житлової площі та комунальних послуг. Зняття показників лічильників, підрахунок вартості використаної електроенергії, газу, води. Заповнення квитанцій.</p>	<p>квитанції за зразком. * розуміє необхідність оплати житлово-комунальних послуг; вирізняє платіжну квитанцію.</p>	
13	4	<p>Працевлаштування Вибір майбутньої роботи відповідно до отриманої професії. Способи пошуку роботи (центри зайнятості, оголошення, інтернет). Резюме. Оформлення на роботу. Документи, необхідні для зарахування на роботу. Права і обов'язки працівника. Трудова дисципліна.</p> <p><i>Практичні роботи</i> Вправи у пошуку роботи на обрану професію серед оголошень у пресі.</p>	<p><i>Учень знає:</i> Способи пошуку роботи, уснови і відділи працевлаштування; порядок оформлення на роботу, необхідні документи для вступу, права і обов'язки працівника <i>Уміє:</i> Знаходити необхідну інформацію про вакансії, складати коротке резюме, добирати документи для зарахування; звертатися до роботодавця чи у відділ кадрів установ для влаштування на роботу.</p>	<p>Формування вміння орієнтуватися в способах пошуку роботи, отримувати інформацію про можливу роботу та співвідносити її з набутою професією. Розвиток писемного мовлення на основі складання ділових паперів. Виховання усвідомленого ставлення до необхідності працевлаштування як умови забезпечення свого існування.</p>
14	4	<p>Основні персональні документи Документи на право власності: на житло, на землю, на транспортні засоби.</p>	<p><i>Учень знає:</i> назви і види основних документів, що визначають право власності. <i>Уміє:</i> використувати документи за призначенням *знає назви пільгових документів.</p>	<p>Розширення та уточнення уявлень про документи, які дають людині право на власність, про порядок їх використання Виховання відповідального і бережливого ставлення до документів.</p>
Десятий клас – 70 год.				

1	2	<p>Особиста гігієна Випадкові статеві стосунки. Їх наслідки. Наркотична залежність.</p>	<p><i>Учень має уявлення:</i> про небезпечність випадкових статевих стосунків; про венеричні захворювання; про шкідливість наркотичних речовин; про СНІД. <i>Знає:</i> про культуру статевих стосунків; про необхідність боротьби з наркоманією; про способи поширення, запобігання СНІДу. *має уявлення про безпеку від наркотичної залежності, зараження ВІЛ.</p>	<p>Формування усвідомленої поведінки у колі оточуючих людей; розвиток уявлень про змістовне проведення вільного часу, формування навичок здорового способу життя.</p>
2	6	<p>Догляд за одягом, білизною та взуттям Оновлення одягу (заміна дрібних деталей). Оздоблення одягу. Характеристика догляду одягом з різних текстильних матеріалів.</p> <p><i>Практичні роботи</i> Розпізнавання стандартних знаків догляду за текстильними виробами.</p>	<p><i>Учень має уявлення:</i> про стиль одягу; моду на одяг; про види оздоблення одягу; про характеристику догляду за одягом з різних текстильних матеріалів. <i>Знає:</i> назви елементів одягу; способи оновлення одягу за допомогою дрібних деталей; види оздоблення одягу; стандартні знаки характеристики догляду за текстильними виробами. <i>Уміє:</i> використовувати одяг за призначенням (робочий, діловий, вечірній, спортивний); добирати одяг (по стилю, моді, оздобленню) відповідно віку; користуватися журналами мод; читати стандартні знаки-характеристики догляду за текстильними виробами. *має уявлення про окремі способи оновлення та оздоблення одягу; з допомогою дорослого добирає одяг за</p>	<p>Формування наочно-логічного мислення шляхом добирання одягу за призначенням, підбору оздоблення одягу. Формування понять про зовнішню і внутрішню привабливість людини, потреби слідкувати за модою. Розвиток естетичного смаку як складової культури людини.</p>

			призначенням.	
3	14	<p>Культура харчування Національні страви. Приготування національних страв. Повсякденні та святкові страви. Меню святкового столу. Обрядова їжа. Сервірування святкового столу</p> <p><i>Практичні роботи</i> Складання меню святкового столу. Приготування національних страв: повсякденних, святкових, обрядових.</p>	<p><i>Учень має уявлення</i> Про основні національні страви, про різницю між святковою і обрядовою їжею. <i>Знає:</i> способи приготування національних страв, окремих страв обрядово їжі; відмінності у меню святкового столу; правила сервірування святкового столу. <i>Уміє:</i> готувати національні страви за рецептами; сервірувати святковий стіл; готувати окремі обрядові страви за рецептами. *називає окремі національні та обрядові страви, розуміє відмінності у меню святкового столу; з допомогою дорослого сервірує святковий стіл.</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі збагачення і відтворення інформації про національні свята і обряди; формування наочно-дійового мислення шляхом знайомства з національними та обрядовими стравами. Виховання у учнів почуття поваги до національних традицій через свята, обряди, приготування національних страв; виховання естетичного смаку під час сервірування святкового столу, складання святкового меню.</p>
4	4	<p>Сімейні стосунки Сім'я. Фінансово-матеріальне забезпечення сім'ї. Сімейні традиції, дозвілля та відпочинок. Дотримання морально-етичних норм у відносинах.</p>	<p><i>Учень має уявлення:</i> про основи сімейних стосунків, сімейні традиції, організацію дозвілля і відпочинку в сім'ї; про морально-етичні норми стосунків у сім'ї; про фінансово-матеріальне забезпечення та обов'язки членів сім'ї щодо його збереження і зміцнення.</p> <p>*називає окремі традиції своєї сім'ї в побуті, дозвіллі та відпочинку</p>	<p>Формування усвідомленого поняття про фінансово-матеріальні основи існування сім'ї. Формування позитивного ставлення до сім'ї і своїх обов'язків в ній: турбуватися про сім'ю, її членів, відповідально відноситись до виконання домашніх обов'язків по догляду і збереженню майна. Формування логічного мислення шляхом встановлення причинно-наслідкових зв'язків в процесі з'ясування та аналізу різних ситуацій. Виховання дбайливого ставлення до домашніх речей, сімейних традицій і реліквій, домашніх свят.</p>
5	4	<p>Культура поведінки Товаришування і дружба.</p>	<p><i>Учень має уявлення:</i> про сутність товаришування і дружби як форм моральних</p>	<p>Формування уявлень про значення дружби і товаришування у людських</p>

		<p>Любов як вище людське почуття.</p>	<p>відносин між людьми; взаємозв'язок дружби і товаришування; норми поведінки, які регулюють відносини дружби, сутність кохання як високого людського почуття, здатного збагатити людину духовно.</p> <p><i>Уміє:</i> розрізняти такі поняття як товаришування, дружба, кохання.</p> <p>*має уявлення про важливість товаришування і дружби у відносинах між людьми, про кохання як високе людське почуття.</p>	<p>стосунках; виховання уміння ставитись до інших доброзичливо, з повагою, бути відповідальним у дружніх взаєминах; формування уявлень про любов як почуття, що відображає духовний рівень культури особистості</p>
6	4	<p>Догляд за житлом Художнє оформлення інтер'єру (освітлення сучасної квартири, колір у квартирі, шпалери та художній текстиль, твори мистецтва). Частковий ремонт у квартирі (оздоблення стін шпалерами).</p> <p><i>Практичні роботи</i> Вправи у розташуванні місцевого освітлення у квартирі, доборі кольору кімнати залежно від розташування та функціонального призначення, доборі шпалер.</p>	<p><i>Учень знає:</i> правила <i>художнього оформлення інтер'єру</i> (розташування у квартирі світильників, меблів, предметів декору), правила підбору кольору залежно від розташування кімнати та призначення; види шпалер; способи наклеювання шпалер.</p> <p><i>Уміє:</i> створювати затишок у кімнаті; раціонально підібрати шпалери</p> <p>*розуміє естетичне значення <i>художнього оформлення інтер'єру</i></p>	<p>Формування естетичного смаку під час оформлення інтер'єру шляхом підбору кольорової гами шпалер, текстилю, розташування освітлення. Виховання почуття прекрасного шляхом сприймання творів мистецтва як складової загальнолюдської культури.</p>
7	2	<p>Транспорт Авіатранспорт. Типи авіарейсів (регулярні, чартерні, транзитні). Авіамаршрути. Аеровокзал. Порядок придбання квитків. Служби аеровокзалу.</p>	<p><i>Учень знає:</i> призначення авіатранспорту, основні маршрути літаків; розклад служби аеровокзалу; порядок придбання і повернення квитків; правила посадки в літак.</p> <p><i>Уміє:</i> орієнтуватися у розкладі; визначати маршрут, придбати квиток.</p> <p>*має уявлення про призначення</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі засвоєння інформації про служби аеровокзалу та їх функції. Розвиток діяльності на основі вмінь орієнтуватися у розкладі, визначати маршрут, оплачувати вартість проїзду.</p>

			авіатранспорту	
8	4	<p>Торгівля Оптова та роздрібна торгівля. Права споживачів. Організація захисту прав споживачів.</p> <p><i>Екскурсія</i> Екскурсія до закладу оптової торгівлі, до магазину.</p>	<p><i>Учень має уявлення:</i> про оптову і роздрібну торгівлю; про захист прав споживача.</p> <p><i>Знає:</i> правила купівлі товарів в закладах оптової торгівлі; права споживачів.</p> <p><i>Уміє:</i> добирати покупки відповідно до своїх можливостей; вибирати торговельний заклад для покупки товарів..</p> <p>*має уявлення про оптову і роздрібну торгівлю</p>	<p>Формування вмінь орієнтуватися у видах оптової та роздрібно торгівлі.</p> <p>Виховання вміння співвідносити свої бажання та фінансові можливості.</p>
9	4	<p>Засоби зв'язку Правила поштових відправлень за межі України. Експрес-перевезення вантажів. Повторення, узагальнення знань.</p> <p><i>Практичні роботи</i> Написання адреси на конвертах; вправи в заповненні бланків для відповідних поштових відправлень.</p>	<p><i>Учень знає:</i> Правила поштових відправлень за межі України; правила написання адреси на різних поштових відправленнях за межі України; сучасні види експрес-перевезень вантажів.</p> <p><i>Уміє:</i> написати адресу на різних поштових відправленнях за зразком; заповнювати бланки поштових відправлень за межі України за зразком.</p>	<p>Розширення уявлень про засоби зв'язку та правила поштових відправлень, які здійснюються за межі України.</p> <p>Розвиток письмового мовлення на прикладі написання адреси та заповнення бланків щодо поштових відправлень.</p>
10	4	<p>Медична допомога Інфекційні захворювання і заходи щодо їх попередження. Догляд за хворими: одягання, умивання, годування хворого (дорослого, дитини), вимірювання температури, накладання гірчичників перестиланні постелі лежачого хворого. Листок непрацездатності.</p> <p><i>Практичні роботи</i></p>	<p><i>Учень має уявлення:</i> про кишкові інфекційні захворювання; про повітряно-крапельні інфекції; шляхи поширення інфекції.</p> <p><i>Знає:</i> заходи щодо попередження інфекційних захворювань; правила догляду за хворими; умови звільнення від роботи (через хворобу, по догляду за хворим.</p> <p><i>Уміє:</i> одягати, вмивати, годувати</p>	<p>Розширення та уточнення уявлень про хвороби які мають інфекційну природу.</p> <p>Виховання навичок емпатичної взаємодії та співчуття у відношенні до хворих.</p>

		Вправи в одяганні, умиванні, годуванні хворого (дорослого, дитини), вимірюванні температури тіла, накладанні гірчичників, перестиланні постелі лежачого хворого.	хворого(дорослого, дитину); вимірювати температуру; перестеляти постіль лежачого хворого. *розуміє небезпеку інфекційних захворювань, ознайомлений з правилами запобігання.	
11	4	Установи та організації Послуги банківських установ (зберігання грошей на банківських рахунках, надання кредитів, отримання заробітної плати, пенсії, тощо). Банкомат. Переведення коштів через банківські термінали. <i>Екскурсія</i> Екскурсія до найближчого відділення банку.	Учень має уявлення: про банківські установи, їх види і функції, про послуги банків *ознайомлений з існуванням банків	Формування стійких уявлень про функції банківських установ; розвиток наочно-образної пам'яті на основі розширення та запам'ятовування інформації про банки та окремі послуги, що ними надаються.
12	6	Бюджет сім'ї Витрати на задоволення культурних потреб і деякі поточні витрати (квитки в кіно, театри, дискотеку, проїзд, предмети особистої гігієни, ремонт взуття, одягу). Економія у домашньому господарстві. Заощадження. Призначення заощаджень. Зберігання грошей у банку. Види вкладів. <i>Практичні роботи, екскурсія</i> Вправи у раціональному веденні домашнього господарства. Екскурсія до банку.	Учень має уявлення: про значення і характер культурних потреб; про значення економії в домашньому господарстві, види і призначення заощаджень, способи зберігання. <i>Знає:</i> правила економії (врахування реальних можливостей, контроль витрат, реставрація одягу, економія електроенергії та ін.); види і цілі заощаджень; порядок вкладання грошей у банк. <i>Уміє:</i> планувати і підраховувати витрати на культурні та щоденні потреби; дотримуватися правил економії. *розуміє значення економії в домашньому господарстві.	Розвиток уміння раціонально розподіляти бюджет, обґрунтовувати витрати, співвідносити особисті бажання зі своїми можливостями. Розширення та конкретизація уявлень про форми заощаджень та зберігання грошей. Виховання вмінь відповідально і усвідомлено ставитися до свого вільного часу .
13	8	Працевлаштування Установи і відділи з працевлаштування (відділ кадрів, центр зайнятості).	Учень знає: устнови і відділи працевлаштування; місцезнаходження і назви підприємств,	Розширення та уточнення уявлень про установи й відділи з працевлаштування і їх

		<p>Офіційне працевлаштування та тимчасові заробітки. Порядок прийняття на роботу. Оформлення документів, необхідних для зарахування на роботу (заява, автобіографія; особовий листок). Трудовий договір. Трудова книжка. Заробітна плата, порядок отримання. Стаж роботи. Пенсія та умови її призначення.</p> <p><i>Практичні роботи, екскурсії</i> Екскурсія в установи й відділи з працевлаштування. Складання ділових паперів: заяви, автобіографії, особового листка; заповнення анкети.</p>	<p>де є потреба в робітниках; види документів, необхідних для вступу на роботу; порядок прийняття на роботу і правила переходу на іншу роботу; перелік основних ділових паперів і вимоги до їх написання. <i>Уміє:</i> заповнювати анкету (за зразком); писати (за зразком) заяву, автобіографію, особовий листок, анкету; звертатися у відділ кадрів установ для влаштування на роботу. <i>Має уявлення:</i> про порядок і умови одержання зарплати; види пенсії: за віком, за інвалідності, втрати годувальника; про стаж роботи.</p>	<p>місцезнаходження; Розвиток писемного мовлення при складанні ділових паперів, які оформлюються при працевлаштуванні та в процесі роботи. Виховання відповідального і свідомого відношення до набутої професії, відчуття самоповаги та самовизначення на своєму робочому місці.</p>
14	4	<p>Основні персональні документи Єдиний портал державних послуг Дія. Електронні документи та дані про людину з реєстрів. Центри надання адміністративних послуг, обслуговування фізичних та юридичних осіб.</p>	<p><i>Учень знає:</i> призначення цифрового порталу «Дія», назви і види основних цифрових персональних документів та види передбачених у ньому послуг; види адміністративних послуг, які надають центри надання адміністративних послуг. <i>Уміє:</i> знаходити документи в додатку «Дія», розрізняти їх (*з допомогою), використовувати документи за призначенням; визначати потребу у зверненні до Центру надання адміністративних послуг</p>	<p>Формування усвідомлених уявлень про цифрові персональні документи, порядок їх використання, про можливість комфортного отримання широкого спектру адміністративних послуг в Центрах надання адміністративних послуг</p>